Yhteiskuntapolitiikka 5.10.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 6.10.2026

HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK pitää huolestuttavana, että budjetti ei sisällä uusia merkittäviä työllisyystoimia, vaikka työttömyys on Suomen historian toiseksi korkeimmalla tasolla ja pitkäaikaistyöttömyys kaikkien aikojen ennätystasolla. Pitkäaikaistyöttömiä on Suomessa jo enemmän kuin 1990-luvun lamassa. Heinäkuussa pitkäaikaistyöttömiä oli 146 000, kun 1990-luvun lamassa pitkäaikaistyöttömyys nousi pahimmillaan 143 000:een. SAK on korostanut, että pitkäaikaistyöttömyys uhkaa muuttua rakenteelliseksi.

Työttömien aktivointiaste on romahtanut. Elokuun lopussa 2026 aktivointiasteeseen laskettavien palveluiden piirissä oli 68 700 henkilöä, aktivointiaste oli 17,3 prosenttia. Vuonna 2024 vastaavat luvut olivat 108 100 henkilöä ja aktivointiaste 27,9 prosenttia. Vaikka työllisyysalueet vastaavat palveluista, viimekätinen vastuu palveluiden saatavuudesta on valtiovallalla ja hallituksella. Puutteellinen rahoitus on yhtenä osasyynä.

Rakenteellinen työttömyysaste on noussut yli 8 %:iin ensimmäistä kertaa sitten 1990-luvun laman (ks. kuvio alla). Hallituksen työllisyystoimia on syytä pitää epäonnistuneina, sillä niiden julkilausuttuna tavoitteena on ollut alentaa työllistymisen kynnystä ja rakenteellista työttömyyttä, mutta hallituskauden aikana rakenteellinen työttömyysaste on pikemminkin kasvamassa noin 1 %-yksiköllä.

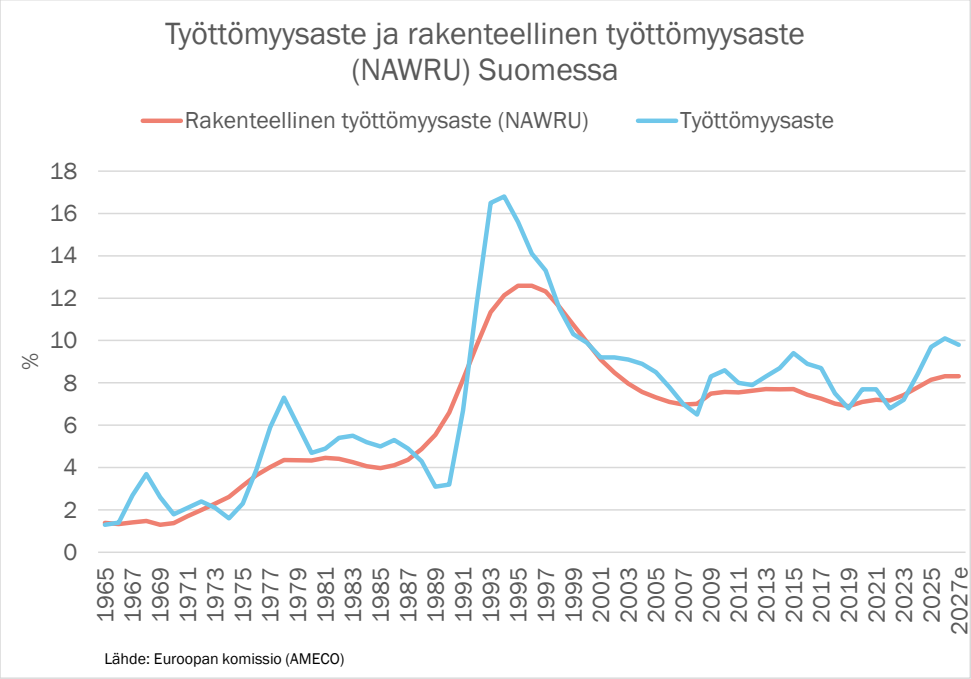

Yhteiskuntapolitiikka

Vastaavasti rakenteellinen työllisyysaste on laskemassa hallituskauden aikana merkittävästi. Marinin hallituksen päätösten seurauksena rakenteellisen työllisyysasteen ennakoitiin vahvistuvan 0,7 %-yksikköä vuosina 2023–2027 (ks. kuvio alla). Sen sijaan Orpon hallituksen päätösten seurauksena rakenteellinen työllisyysaste on laskemassa 2,4 %-yksikköä samalla ajanjaksolla. Perusuraan nähden rakenteellinen työllisyysaste laskee siis lähes 3 %-yksikköä Orpon hallituksen päätösten seurauksena vuosina 2023–2027. Huomionarvoista onkin, että vaikka työllisyys on nyt mahdollisesti kääntymässä nousuun, jää työllisyys siitä huolimatta merkittävästi alemmalle tasolle perusuraan nähden.

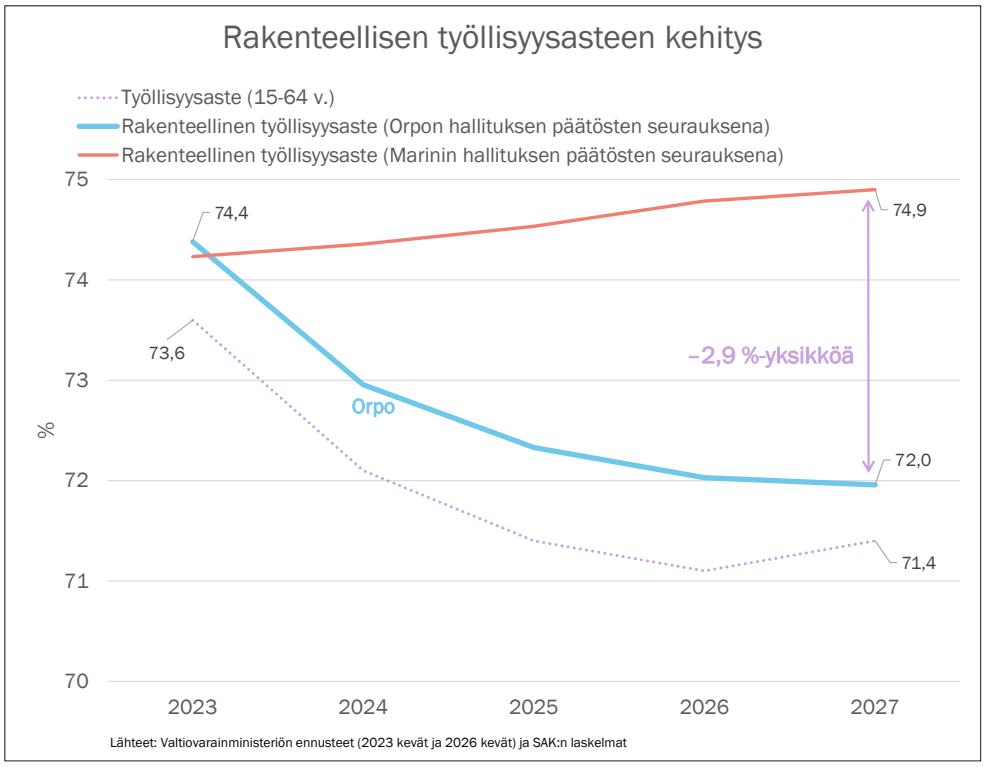

Työllisyystoimia ei tehty ennätystyöttömyydestä huolimatta

Jotta rakenteellista työttömyyttä saadaan alennettua, SAK on esittänyt lukuisia keinoja työttömyyden nujertamiseksi. Esimerkiksi palkkatuki on ollut tehokas keino työllistää, mutta sen käyttöön ei ole riittäviä kannusteita. Rahoitus tulee kuntien yleiskatteellisesta rahoituksesta ja palkkatuettu työ ei kerrytä työssäoloehtoa ja kunnat eivät voi itse työllistää palkkatuella kuin rajoitetuissa tapauksissa. SAK on esittänyt, että palkkatuki kerryttää jatkossa työssäoloehtoa täysimääräisesti. Palkkatuen rahoitus pitää muuttaa niin, että puolet rahoituksesta tulee kunnilta ja puolet valtiolta. Pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyneiden pääsyä

Yhteiskuntapolitiikka

palkkatuettuun työhön pitää tehostaa: työpaikan löytyessä on löydyttävä myös rahoitus. näin kunnilla olisi hyvät kannusteet hyödyntää palkkatuettua työtä.

Niin sanotut sakkomaksut eivät toimi tässä työttömyystilanteessa ajatellulla tavalla. Niiden piti kannustaa ohjaamaan työttömiä töihin, mutta nyt ne jopa estävät palveluihin ohjaamiseen. SAK esittää muutettavaksi työttömyysetuuksien rahoitusmallia niin, että palkkatuettu työ ja työvoimakoulutus vapauttavat kunnat työttömyysturvan maksuvastuusta. Tämä kannustaa siihen, että kunnissa työttömiä ohjataan työelämään johtaviin palveluihin, mikä tukee työllisyyden kasvua.

Työttömien mahdollisuuksia kehittää omaehtoisesti osaamistaan on rajattu merkittävästi. Järjestelmä on sekava ja voi johtaa siihen, että työtön menettää oikeuden työttömyysturvaan, jos hän opiskelee omaehtoisesti. SAK esittää ratkaisuksi työttömien opiskelun helpottamista. Kun työtön täyttää kaikki hänelle asetetut velvollisuudet, esimerkiksi hakee työtä työllistymissuunnitelmassa sovitulla tavalla, hän saa opiskella omaehtoisesti ilman, että tämä vaikuttaa hänen asemaansa ja oikeuteensa työttömyysturvaan.

Muita toimivia keinoja ovat muun muassa sosiaaliturvan suojaosien palauttaminen ja maahanmuuttajien kielikoulutukseen panostaminen. Nämä yllä esitetyt keinot eivät kuitenkaan sisälly ensi vuoden budjettiesitykseen.

Työsuojeluvalvonnasta leikataan

LVV:n työsuojeluvalvonnasta leikataan resursseja niin, että varsinaista valvontaa tekevien ja asiakaskysyntään vastaavien henkilöiden määrästä tähän vuoteen verrattuna (2026: 293 htv) leikataan 11 henkilötyövuotta. Vuodelle 2027 resursseja on 282 htv, joka on jopa vähemmän kuin viime vuonna (2025: 286 htv). Kuitenkin mm. esiin nousseiden työvoiman väärinkäytöstapausten perusteella valvontatarpeet näyttävät vain lisääntyvän.

Työsuojeluvalvontaviranomaiselle on myös tullut ja tulossa lisää tehtäviä. Työsuojeluhallinto jaottelee valvontakohteet ilmiöittäin: työolot, reilu työelämä ja psykososiaalinen kuormitus. Työperäisen hyväksikäytön torjunnassa se jatkaa ulkomaisen työvoiman valvonnan lisäksi tietopohjaista viranomaisyhteistyötä. Enimmillään hallinnossa on valvontaa tekevien määrä ollut 314 htv vuonna 2024. Työsuojeluhallinto pyrkii parantamaan toiminnan kattavuutta, tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä edistämään tulostavoitteita kehittämällä resurssien käyttöä, suunnittelua ja johtamista. Herää silti huoli, minkä ilmiön valvonnassa tulee selvimmin näkymään puutteita.

Yhteiskuntapolitiikka

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Mikko Heinikoski
työllisyys- ja koulutusasioiden päällikkö
mikko.heinikoski@sak.fi